

Rovvilterstatning

Forfatter

Karianne Aamdal Lundgaard, Lund & Co DA

Sammendrag

Rovvilterstatning er viktig for mange saueiere som har tap til rovvilt. Så hva har man krav på å få erstattet og hvilke krav stilles til den enkelte for å underbygge tap til rovvilt? I denne omgang skal vi se på forskriftens krav for å få erstatning

Publisert

2018

Referanse

Sau og Geit Nr. 5/2018

Utskriftsdato

25.04.2024 www.fag.nsg.no

Dyrehelseforskriften er endret:

Nye regler for flytting av sau og geit!

1. juli i år ble den reviderte dyrehelseforskriften vedtatt. Forskriften skal som før forebygge sykdom hos dyr. Her kan du lese om de nye reglene for flytting av sau og geit, lam og kje og bakgrunnen for disse.

Tekst: Bente Fjermestad-Eie, seniorrådgiver Mattilsynet, seksjon dyrehelse
Foto: Ole G. Hertenberg

På grunn av forekomst av klassisk skrapesjuka og fotråte er det likevel beholdt strengere restriksjoner i enkelte fylker. Det er derfor ikke lov å flytte disse sauene på frodig kystbeite på Rennesøy ute av Rogaland fylke.

Dersom du ønsker å flytte, kjøpe eller selge småfe (sau, geit, vær, bukk, lam og kje) må du være klar over at:

1. Det er forbudt å flytte hunndyr av sau og geit fra en besetning til en annen.
2. Det er forbudt å flytte småfe mellom småferegioner (se egen tekst om dette) og ut av fylker som har hatt skrapesjuka.
3. Du kan søke om unntak fra forbudene.

Fylkesgrenseforbudet opphevet – nye småferegioner

Frem til 1. juli i år var det forbudt å føre småfe over fylkesgrenser. Dette forbudet er nå opphevet. Du kan nå, under visse forutsetninger, føre hanndyr av sau eller geit over fylkesgrenser.

Fylkesgrenseforbudet ble innført som en konsekvens av de mange utbruddene av skrapesjuka som vi hadde i Norge på 90-

tallet. Smittestoffet ved skrapesjuka er et prion. Det er svært motstandsdyktig for fysisk og kjemisk påvirkning. Skrapesjuka har lang inkubasjonstid; fra sju måneder og opptil flere år! Det betyr at det tar lang tid fra smitte blir introdusert i flokken til du ser symptomer og kan oppdage sykdommen. Dette gjør det svært utfordrende å bekjempe sykdommen. Skrapesjuka har alltid dødelig utgang og det finnes ingen behandling.

Vi mener nå at vi er i den såkalte «halen» av bekjempelsen av skrapesjuka i Norge. Det betyr at vi mener vi snart har utryddet skrapesjuka i Norge. Vi «letter» derfor på fylkesgrenseforbudet, men beholder forbudet om flytting av småfe over fylkesgrenser i de fylkene der vi har hatt utbrudd av klassisk skrapesjuka, det vil si i Nordland, Sogn og Fjordane,

Hordaland og Rogaland. Det er fortsatt forbudt å flytte småfe UT av disse fylkene.

De nye småferegionene er:

Region 1: Finnmark, Troms, Nordland, Trøndelag og Møre og Romsdal.

Region 2: Sogn og Fjordane og Hordaland, unntatt kommunene Etne og Sveio.

Region 3: Sveio kommune, Etne kommune, Rogaland, Aust- og Vest Agder.

Region 4: Telemark, Vestfold, Buskerud, Oppland, Hedmark, Oslo, Akershus og Østfold.

Frihet under ansvar!

Regelverket gir deg som driver med sau og/eller geit frihet under ansvar. Det er nå mulig å flytte hanndyr av sau og geit over fylkesgrenser innenfor en region under visse forutsetninger (se under dyrehelsemessige

vilkår). «Faren» med å lage større småferegioner er at konsekvensene blir større dersom skrapesjuke eller en annen alvorlig småfesykdom blir påvist i en region, smittepotensialet blir større. Flere kan bli smittet før vi oppdager det. Tenk på dette når du kjøper og selger dyr! Det som er lov er ikke alltid lurt.

Likevel, større småferegioner gir deg større valgmuligheter når du skal ha nytt avlsmateriale inn i besetningen din. Du har mulighet til å hente hanndyr fra et større område. Husk likevel at semin alltid vil være et tryggere alternativ enn å hente livdyr inn i flokken din.

Flytting av hunndyr

Det er fortsatt forbudt å flytte hunndyr av sau fra en besetning til en annen. I tillegg er det fra 1. juli også forbudt å flytte hunndyr av geit fra en besetning til en annen. Hvorfor? De fleste er kjent med det enorme arbeidet som er lagt ned i prosjektet «Friskere geiter». Prosjektet hadde som mål å sanere geiter i Norge for de smittsomme sykdommene; CAE, paratuberkulose og byllesjuke. Prosjektet gikk fra 2001 til 2015. Mye arbeid og penger er lagt ned i dette prosjektet. Prosjektet «Friskere geiter» er nå avsluttet, men både næringa og Mattilsynet ønsker fortsatt å ha friske geiter i Norge, bygge videre på det arbeidet som allerede er lagt ned og unngå at arbeidet og ressursbruken er bortkastet. God husdyrhelse lønner seg for både dyr og mennesker.

Nå som regionene blir større er det derfor viktig å ha kontroll over flytting av hunndyr, både på sau og geit. Du kan søke Mattilsynet om tillatelse til å flytte hunndyr av sau og geit. Sjekk våre nettsider eller ta kontakt med din lokale avdeling i Mattilsynet.

Flytting av hanndyr

Værer kan flyttes mellom besetninger innen fylket de bor i uten at du trenger å søke om dette. Du må likevel ha en egenerklæring (se eget avsnitt). Skal værene flyttes over fylkesgrenser, i samme småferegion, trenger de i tillegg en veterinærattest. Det er forbudt å flytte værer ut av den småferegionen de befinner seg i.

Bukker kan flyttes etter de samme reglene som værer, men de skal alltid ha en veterinærattest, også når de flyttes innen samme fylke.

Flytting av lam og kje som oppdrettes til slakt (kopplam)

Du kan flytte lam og kje av begge kjønn som er under åtte måneder – og som holdes adskilt fra andre besetninger etter flyttingen

– uten søknad, veterinærattest og egenerklæring. Forutsetningen er at disse dyrene slaktes før de er åtte måneder.

Nye TSE-klasser

Småfebesetninger i Norge er klassifisert etter hvor lenge de har vært overvåket for skrapesjuke. Dette er en *svært viktig overvåking* for å sikre at vi klarer å utrydde klassisk skrapesjuke fra Norge for godt. Vi skal fortsatt ha TSE-klasser i Norge, men det blir noen justeringer. Vi har fortsatt klasse 1 til klasse 5, men i praksis vil det være nye klasse 1 til klasse 3 som utgjør dagens klasse 1 til klasse 5. Kravene for å komme i TSE-klasse 1 og 2 blir uendret. Det forventes at de fleste småfebesetninger havner i TSE-klasse 3. Du må være i TSE-klasse 3 for å kunne selge dyr.

Klasse 4 og 5 er nå kun aktuelt for dere som eventuelt ønsker å eksportere småfe ut av landet. Ønsker dere å være i TSE-klasse 4 eller 5 må dere søke Mattilsynet om dette og visse kriterier må være oppfylt. Se nærmere informasjon om TSE-klasser i vedlegg V i forskriften, i tillegg på Mattilsynet sine nettsider.

Viktig varslingsplikt

Det er ekstremt viktig at alle oppfyller **varslingsplikten** og varsler oss om døde sauer og geiter over 18 måneder i egen besetning! Siden skrapesjuke har så lang inkubasjonstid, er det helt avgjørende at vi oppdager smitte så tidlig som mulig slik at vi kan begrense utbrudd og minimere konsekvensene.

Du kan melde fra om døde dyr til oss i Mattilsynet enten på telefon eller på nettet.

Forebygge - enklere enn å bekjempe

De fleste sykdommer vil kunne smitte før du kan merke at dyrene dine er syke! Dette gjør det utfordrende å bekjempe sykdom. Den nye utgaven av dyrehelseforskriften har tatt hensyn til dette og har mange regler om **forebygging**.

Skaff deg en smittevernplan

Du som driver et næringsrettet dyrehold skal blant annet ha en **skriftlig smittevernplan** for dyreholdet ditt. Dette er en ny bestemmelse i dyrehelseforskriften. En smittevernplan vil gjøre deg som dyreeier mer bevisst på hva du kan gjøre for å ►

Oppdager du døde dyr ved tilsyn i utmarksbeite plikter du å melde fra. Foto: Fride Rudi

ikke få smitte inn i besetningen din, eller spre smitte til andre. Når du lager en slik smittevernplan, må du tenke gjennom smittefarene knyttet til egen drift. Med utgangspunkt i dette må du lage rutiner for å hindre at smitte kommer inn i eller ut av ditt dyrehold. Du finner nærmere informasjon på mattilsynet.no om denne bestemmelsen.

Karenstid ved flytting

Dyrehelseforskriften har også en bestemmelse om **karenstid** (ventetid) for flytting av storfe, svin og lamadyr. Du skal være oppmerksom på at dersom du tar sauene dine hjem fra fellesbeite så kan du ikke flytte storfe, svin eller lamadyr før det har gått 14 dager etter at du fikk hjem dyrene fra fellesbeite. Innføring av karenstid er et viktig tiltak for å forebygge spredning av sykdom hos dyr. Du kan finne nærmere info om dette på mattilsynet.no

Unngå kontakt med andre besetninger

Det vil alltid være fornuftig å ha minst mulig kontakt med dyr utenfor besetningen din. Hvis det skulle oppstå sykdom i et dyrehold som har hatt kontakt med mange

andre besetninger, vil det bli en større og mer komplisert jobb å kartlegge, undersøke og bekjempe sykdommen. Har du få kontakter er det mindre sannsynlig at du får sykdom introdusert i flokken din, og det er mindre sannsynlig at din flokk blir berørt dersom det oppstår smitte i andre dyrehold. Hvis du tenker at dine eller andre sine dyr er smittet med sykdom vil det være lettere å opptre varsomt. Tenk alltid at du kan bære med deg smitte til dyrene dine fra andre, eller omvendt. På den måten vil du lettere kunne forebygge smitte i dyreholdet ditt.

Hvorfor er det så mange regler?

Smitte mellom småfe skjer som regel i forbindelse med livdyromsetning, men det kan også skje på andre måter. Nettopp derfor har regelverket klare bestemmelser for flytting av sau og geit, lam og kje. Vi kan like det eller ei, men historien viser oss at flyttebegrensninger på småfe er det mest effektive tiltaket mot spredning av alvorlige, smittsomme sykdommer hos småfe.

Lite alvorlig smitte

Heldigvis er det få produsenter i Norge som har fått påvist alvorlig smittsom sykdom på sine småfe. De som dessverre

har fått kjenne konsekvensen av alvorlig smittsom sykdom i småfeflokken sin på kroppen, vet hvor viktig det er å forebygge og dermed hindre at smitte kommer inn i flokken din. Det er en stor påkjenning å miste dyr og mange års avlsarbeid i saue- og/eller geiteflokken sin på grunn av sykdom. Du kan selv gjøre masse for å hindre at dette skjer.

Ønsker fortsatt god dyrehelse

Hensikten med de nye reglene er å bevare den unikt gode statusen som vi faktisk har i norske dyrehold. Vi er heldige som bor i Norge! Dyrene våre er stort sett friske og friske dyr betyr mindre bruk av antibiotika og mindre smitte mellom dyr og mennesker. Slik ønsker vi fortsatt å ha det! Men dette er ingen selvfølge; situasjonen nedover i Europa er en helt annen, og vi må alle ta ansvar for å bevare den gode dyrehelsesituasjonen som vi har i Norge i dag. Skal vi beholde den gode dyrehelsen, må vi tenke forebygging av sykdom fremfor bekjempelse. Å forebygge sykdom vil alltid være mindre kostbart enn å bekjempe den. I tillegg gir forebygging bedre dyrevelferd, et etisk forsvarlig dyrehold og bedre økonomiske forutsetninger for det norske landbruket.

Åpner for livdyrsamarbeid

Fra 1. juli i år åpner regelverket for at du kan delta i livdyrsamarbeid for småfe sammen med andre dyreholdere.

Det betyr at du fritt kan flytte sauer og geiter (også hunndyr) innenfor det registrerte livdyrsamarbeidet uten å søke Mattilsynet om tillatelse. Du trenger ikke egenerklæring og veterinærattest for hver gang du skal flytte småfe innenfor livdyrsamarbeidet, men følgende krav må være oppfylt:

1) Livdyrsamarbeidet kan ikke bestå av flere enn fire dyreholdere, og du kan ikke delta i mer enn ett livdyrsamarbeid.

- 2) Livdyrsamarbeidet kan ikke krysse fylkesgrenser (unntak for grensa mellom Oslo fylke og Akershus fylke og for grensa mellom Rogaland fylke og kommunene Sveio og Etne i Hordaland)
- 3) Dere må ha en skriftlig samarbeidsavtale. Følgende må være registrert hos Mattilsynet før dyra kan flyttes:
 - Samarbeidsavtalen
 - Identiteten til alle dyreholdere i samarbeidet
 - En egenerklæring som bekrefter at:
 - Avsenderbesetning minimum er i TSE-klasse 3

- Det ikke er mistanke om klassisk skrapesjuka, paratuberkulose, mædi, CAE eller fotrâte i avsenderbesetning
- Det ikke er mistanke om byllesjuka (geit)

Registreringen av livdyrsamarbeidet hos Mattilsynet er gyldig for to år. Etter dette må dere fornye den. Livdyr kan bare flyttes ut av livdyrsamarbeidet hvis alle besetningene oppfyller kravene i forskriften.

Egenerklæring ved flytting

Krav om egenerklæring og veterinærattest (dyrehelsemessige vilkår) når du skal flytte dyr fra en besetning til en annen.

Du må fylle ut en egenerklæring når du skal sende dyr til en annen småfebesetning. Egenerklæringen skal bekrefte at:

- Avsenderbesetning minimum er i TSE-klasse 3
- Det ikke er mistanke om klassisk skrapesjuka, paratuberkulose, mædi, CAE eller fotrâte i avsenderbesetning
- Det er ikke mistanke om byllesjuka (gjelder bare geit)

I noen tilfeller trenger du også en veterinærattest. Den skal bekrefte at:

- Dyrene som flyttes ikke har symptomer på smittsomme dyresjukdommer
- Avsenderbesetning er testet negativt for lentivirus og eventuelt paratuberkulose (se vedlegg VII i dyrehelseforskriften)

Småfe som skal på beite

Du kan fritt flytte dine egne dyr til utmarksbeite i din egen region. Du kan også flytte egne dyr til innmarksbeite dersom det ikke er andre småfe som går der. Det er forbudt å flytte småfe til innmarksbeiter der andre småfe beiter, fordi dette regnes som flytting fra én besetning til en annen. Mattilsynet gir normalt ikke tillatelse til at flere småfebesetninger beiter på samme innmarksbeite på grunn av stor smittefare. Du kan søke Mattilsynet om å flytte sau og geiter til utmarksbeite utenfor egen region, eller ut av fylkene med spesielle restriksjoner. ►

Strengere regler i noen fylker

For noen fylker er det ekstra restriksjoner og krav for flytting av småfe. Dette som en ekstra «sikkerhetsventil» for å hindre at du og andre skal få sykdom inn i flokken.

Skrapesjuka i Nordland, Rogaland og Hordaland

Som allerede nevnt har det vært påvist klassisk skrapesjuka i Nordland, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. For å hindre at denne alvorlige sykdommen spres seg til dyr i andre fylker er det derfor forbudt å flytte småfe ut av disse fylkene. Du kan allikevel flytte dyr mellom Hordaland og Sogn og Fjordane, ettersom disse fylkene er i samme småferegion. Dette forutsetter at de oppfyller de dyrehelsemessige vilkårene (se utdypning forrige side).

Fotråte i Rogaland og Aust-Agder

I Rogaland og Aust-Agder jobber vi fortsatt med å bekjempe fotråte. Kontakt derfor ditt lokale avdelingskontor i Mattilsynet dersom du tenker på å flytte sau innenfor eller ut av disse fylkene. Det er nemlig egne bestemmelser for flytting av sau i disse to fylkene. Det er lagt ned mye arbeid og penger for å bekjempe fotråte i Norge.

I sluttfasen?

Vi mener også her at vi er i den såkalte «halen» av utbruddet, slik vi er på klassisk skrapesjuka. Når vi er i denne sluttfasen i bekjempelse av en alvorlig smittsom

Risikoen for skrapesjuka er nå sterkt redusert i mange fylker. Derfor kan denne lille «Lofotlamfamilien» avbildet på Skulbruheia, Vestvågøy i Lofoten, nå fritt flyttes ut av Nordland fylke. Men ikke ut av den Mattilsynets nyopprettede region 1.

Foto: Vegard Fredriksen Øvrevoll

sykdom, er det ekstra viktig at vi raskt avdekker eventuelle utbrudd slik at vi kjapt kan sette i gang tiltak for å hindre at andre får smitte. Det er derfor fortsatt en egen sonedeforskrift som gir restriksjoner for flytting av sau i Rogaland (med kommunene Etne og Sveio i Hordaland fylke) og Aust-Agder. Les mer om dette på www.lovdata.no (Forskrift om soner for forebygging av fotråte, Aust-Agder, Hordaland og Rogaland).

Godt samarbeid

Vi nærmer oss målstreken for bekjempelse av denne sykdommen og vi ønsker ikke å gi

oss nå som vi er så nære målet om utrydding av sykdommen! Bekjempelse av fotråte har vært en suksess i Norge - i motsetning til i andre land. Dette er takket være det fine samarbeidet som dere i næringa har hatt med oss i Mattilsynet.

Andre land er misunnelige på hvor godt vi får til å samarbeide om bekjempelse av dyresjukdom i Norge; det offentlige og næringen samarbeider godt og bekjempelsen blir svært vellykket som en konsekvens av dette. Rask bekjempelse gir bedre økonomi og bedre dyrevelferd, med andre ord en vinn-vinn situasjon for alle parter.

Hvorfor endrer vi regelverket nå?

Smittepresset i Norge øker. Vi tar med oss bakterier og smittestoffer tilbake fra reiser, vi importerer nye arter eller raser av dyr, og tempoet på omsetning av dyr har økt. Klimaendringer gjør at smittestoffer som så langt ikke har kunnet overleve i Norge, etablerer seg.

Derfor må vi tenke forebygging av sykdom fremfor bekjempelse. Regelverket endres jevnt og trutt på de fleste områder. Tiden var nå moden for å oppdatere dyrehelseforskriften slik at den er best mulig tilpasset den dyrehelsesituasjonen vi har i Norge i dag.

Nyttige lenker i forhold til ny dyrehelseforskrift:

Generell info om ny forskrift:

https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrehelse/ny_dyrehelseforskrift_stiller_strengere_krav_til_dyreholdere.31411

Kompetansekrav: https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/kompetansekrav_i_husdyrhold/krav_til_kunnskap_om_dyrehelse_naar_du_driver_et_naeringsrettet_dyrehold.31376

Smittevernplan:

https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrehelse/smitte_mellom_dyr_og_mennesker/smittevernplan.31379

Lenke til forskriften på lovdata:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2002-06-27-732?q=bekjempelse%20dyresjukdommer>

Karenstid:

https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/storfe/karenstid_for_flytting_av_storfe_svin_og_kameldyr.31373

Har du vært i utlandet?:

https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrehelse/smitte_mellom_dyr_og_mennesker/har_du_vært_i_kontakt_med_dyr_i_utlandet_ogeller_er_paa_vei_til_et_dyrehold_i_norge.31418